

РЕЦЕНЗИЯ

за придобиване на образователна и научна степен “доктор”
по професионално направление 3.8. Икономика,
докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на
стопанска дейност (счетоводство и одитинг)“
по обявена процедура от НБУ – гр. София

Настоящата рецензия е изготвена в съответствие с образца за структура на рецензия на научен труд, написана от член на научно жури, за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по обявена процедура от НБУ – гр. София (Приложение 4 към Наредба за развитието на академичния състав на НБУ).

Рецензент: проф. д-р Атанас Блажев Атанасов с научна специалност “Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност”, член на катедра “Счетоводна отчетност” в СА “Д. А. Ценов” – Свищов и член на научно жури, съгласно Заповед № 3-РК-200/28.06.2021 г. на Ректора на НБУ – гр. София, на основание чл. 14, ал. 3 от Наредба за развитието на академичния състав в НБУ, решение на Факултетния съвет към Магистърски факултет от заседание № 10/17.06.2021 г., доклад от Декана на Магистърски факултет и решение от заседание на Научното жури от 26.07.2021 г. (Протокол № 1/26.07.2021 г.).

Автор на дисертационния труд: Десислава Георгиева Маврова, редовен докторант със стипендия, отчислена с право на защита в докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност (счетоводство и одитинг)“, НБУ, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност (счетоводство и одитинг)“.

Тема на дисертационния труд: „Счетоводната информация в управлението на платежните операции и инструменти в търговските банки“

Научен ръководител: доц. д-р Станислава Георгиева

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Целта на дисертационния труд е да се изследват платежните операции и процеси в търговските банки, както и създаваната за тях счетоводна информация и на тази база да се очертаят, систематизират и аргументират възможности за усъвършенстване на технологията на разплащателния процес, а също и на модела за управление на счетоводната информация за платежните операции в банковата сфера.

Обект на изследване в дисертационния труд са търговските банки и платежните операции и инструменти в тях.

Предмет на научното изследване е счетоводно-информационното обезпечаване на платежните операции и инструменти в търговските банки, което е важна предпоставка за ефективното им организиране и управление.

Основната теза на изследването е, че независимо от нормативно обособения и дефиниран процес на счетоводно отчитане и технология на безналичните разплащания в търговските банки, съществуват неизползвани възможности и проблеми, чието адекватно и аргументирано решаване би довело до усъвършенстване на общото банково управление.

Обемът на разработката е 174 стандартни страници и се състои от: заглавна страница; съдържание (2 стр.); увод (4 стр.); изложение (четири глави), (155 стр.); заключение (5 стр.); списък с използвана литература (библиография) (вкл. 82 бр. литературни източници, нормативни актове и електронни източници), (7 стр.).

Към дисертационния труд са включени 9 бр. приложения (17 стр.).

В увода са откроени актуалността, целта, задачите, обекта и предмета на изследването, и е формулирана изследователската теза. Посочени са методологията на изследването, обхвата на емпиричните проучвания и съществуващите ограничения в хода на дейността.

В първа глава се характеризира развитието на плащанията като платформа за осъществяване на платежните операции и инструменти. В тази връзка се изследват особеностите и се представя класификация на платежните операции и инструменти в търговските банки като обект на счетоводно отчитане. Анализира се правната рамка на платежните операции и инструменти в търговските банки.

Във втора глава се очертава организацията на синтетичното и аналитичното отчитане на платежните операции и инструменти в търговските банки. Акцентира се върху технологичните особености на разплащателния процес, специфичните платежни операции и тяхното счетоводно третиране в търговските банки. Изследват се изискванията на управлението към качеството на счетоводната информация за платежните

операции и инструменти в търговските банки и проблемите при счетоводното отчитане на платежните операции и инструменти в тях.

В трета глава се представят възможности за усъвършенстване технологията и организацията на разплащателния процес в търговските банки и за оптимизиране на счетоводното отчитане на платежните операции и инструменти в тези кредитни институции. Анализира се контролът върху платежните операции и инструменти в търговските банки и се формулират препоръки за неговото подобряване.

В четвърта глава се извежда структура и съдържание на модел за управление на счетоводната информация за платежните операции и инструменти в търговските банки. В този контекст се дискутира приложението на счетоводната информация за платежните операции и инструменти в управлението на риска в изследваните предприятия.

В заключението се обобщават постигнатите резултати от изследователската работа.

С цел систематизиране и онагледяване на изследваната проблематика в изложението са оформени 3 бр. таблици и 3 бр. фигури.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд:

Предложеният дисертационен труд се характеризира с ясно очертани обект, предмет, цел, задачи и със сполучливо формулирана, и аргументирано защитена изследователска теза. Това дава основание той да се определи не само като едно завършено актуално изследване, но и като своевременен и необходим опит да се отговори адекватно на настоящите теоретико-приложни потребности по отношение на счетоводната информация в управлението на платежните операции и инструменти в търговските банки.

Методологията на изследването е коректно приложена, като се открояват проблеми и се предлагат начини за тяхното решаване, правят се съответни анализи, обобщения, изводи и препоръки. В изложението недвусмислено са очертани авторовите идеи и становища.

При реализиране на изследването обосновано се ползва адекватен научен инструментариум, както и сполучливо оформлен илюстративен материал под формата на таблици и фигури.

В структурно, техническо и стилово отношение работата е на много добро ниво. Отделните части на дисертационния труд са логически обвързани и като цяло обемът му е оптимален. Това дава възможност да се обоснове (аргументира) и защити изследователската теза в теоретичен и практико-приложен аспект.

Литературните източници и действащите нормативни документи в хода на изследването са използвани добросъвестно. Този факт се потвърждава и от приложената към автореферата декларация на автора за оригиналност и достоверност на дисертационния труд.

От включените към автореферата собственоръчно попълнени от докторанта справка за изпълнение на минималните национални изисквания, съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и списък на публикациите по темата на дисертационния труд (8 бр.) става ясно, че основните аспекти от съдържанието на изследваната проблематика са направени достояние на специализираната аудитория.

Авторефератът отразява обективно, ясно, точно и пълно съдържанието на дисертационния труд и представя вярно неговите положителни качества. Конфигурацията на изложението му съответства на логическата ос на изследването.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд:

В дисертационния труд се открояват следните **научни и научно-приложни приноси**:

- Следствие задълбочено проучване и анализ на дефиниции, дадени от различни автори, са изведени и аргументирани определения за понятията: плащане, безналично плащане, електронни платежни инструменти и информация, представяна във финансовите отчети. Обосновано е и е предложено систематизиране на принципите, на които следва да се подчинява отчетността за платежните операции и инструменти в търговските банки, като същите са обособени на основни и функционални според спецификата на организацията на банковата дейност.

- Изследвани са действията от страна на банкови служители по отношение на установен неразрешен овърдрафт по картова сметка (прчините довели до формирането му и неговият стойностен размер) и на тази база са отправени конкретни препоръки за оптимизиране на технологията по уреждане на задълженията към банката, представляващи резултат от неразрешения картов овърдрафт, както и на разходите на банката. Анализирани са разплащанията с директен дебит и са констатирани слабости по отношение на уведомяването на банковите клиенти при неизпълнението му, както и по отношение на използването на разнородни база данни при управлението на кредитния риск и въз основа на това са предложени възможности за усъвършенстване на банковия

софтуер в насока създаване на единна база данни чрез интегриране на отделните банкови системни модули.

• В резултат от теоретико-приложни проучвания на счетоводното отчитане на платежните операции и инструменти в търговските банки са очертани възможности за неговото оптимизиране в следните насоки: използване на транзитни сметки при плащане в рамките на една и съща търговска банка; извънбалансово отчитане на поетия от банката на платеца ангажимент по депозирано съгласие за директен дебит; извънбалансово отчитане на акредитив с покритие в банката на платеца; извънбалансово отчитане на блокирани суми по запорирани сметки на банкови клиенти; разширяване на аналитичното счетоводно отчитане на сметките за отчитане на привлечени средства необходими на управлението (по ЕИК и по сектори).

• С цел по-ясното проследяване и анализ на контролните действия по време на разплащателния процес в търговските банки е обосновано и предложено неговото разграничаване на база т. нар. „модулен принцип“, като са обособени три фази – набавяне на информация за контролен анализ, контролни дейности по отношение на разплащателния процес (контрол върху функционалните особености, контрол върху последователността на дейностите, контрол върху обектноориентираните дейности), описание на резултатите от отделните контролни процедури.

• Проучени са възможностите за организация на разплащателния процес в търговските банки и на тази основа е предложен примерен модел за управление на информацията, касаеща безналичните плащания.

• Изследван е кредитният риск в банките и банковата система и влиянието на банковата счетоводна информация за платежните операции и инструменти върху неговото управление. Следствие на това е разработен и е представен аргументирано „Модел на управление на информацията, насочена към управление на риска“ и е изведено заключението, че анализът на текущата и на бъдещата кредитоспособност на банковия клиент, както и класифицирането му в определена рисков зона, могат да бъдат значително подобрени чрез извършването на допълнителни проучвания на осъществените от клиента платежни операции.

IV. Бележки, препоръки и въпроси и по дисертационния труд:

По отношение на разработката могат да се посочат следните **бележки и препоръки**, които не омаловажават безспорно положителните й качества:

• Независимо от изразения стремеж за аргументирано извеждане на авторовите становища, при някои от тях все още се чувства необходимост

от по-задълбочена теоретико-приложна обосновка, с цел минимизиране на декларативния им характер;

- На отделни места в изложението се допуска превес на описателния над изследователския характер;

Позволявам си добронамерено да препоръчам на докторанта да продължи и да разшири своите изследвания по тази интересна и дискусационна материя.

По дисертационния труд бих отправил следния **въпрос**:

- Как докторантът вижда в перспектива практическата реализация на възможностите за оптимизиране на счетоводната информация в управлението на платежните операции и инструменти в търговските банки у нас?

V. Обобщено заключение и становище:

В заключение може да се обобщи, че дисертационният труд „Счетоводната информация в управлението на платежните операции и инструменти в търговските банки“ съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и релевантната вътрешна нормативна уредба на НБУ – гр. София.

Дисертационният труд показва, че докторант *Десислава Георгиева Маврова* притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност (счетоводство и одитинг)“, като демонстрира способности и възможности за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Всичко това ми дава основание да изразя *положителното си становище* и да препоръчам на уважаемото научно жури да гласува за *придобиване* на образователната и научна степен “доктор” в професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанска дейност (счетоводство и одитинг)“ от *Десислава Георгиева Маврова*.

14.09.2021 г.

Рецензент:

(проф. д-р Атанасов)